

szemléltetéséről és Balí Károly: *A Torricelli-cső megtöltéséről* írt kisebb hasznos ismertetést.

A Jövő Utjain május—júniusi számában *Magyary Zoltánné Techert Margit* ismerteti saját tanulmányútján tett megfigyelései alapján a szovjet-oroszországi anya- és csecsemővédelmet. *Sándor Klára* az ideges csecsemő táplálási nehézségeit és a kezelés módjairól tájékoztat. *Dénes Magda* a büntetésről ír értékes tanulmányt. A nevelésben alkalmazott büntetések az illető kor általános felfogása szerint alakultak. Rousseau természetes büntetés elmélete terelte a büntetés pedagógiai értékvizsgálatára a figyelmet. A mai pedagógusok egy része a mérsékelt „helyesen alkalmazott“ büntetések alkalmazását szükségesnek tartja. Más részük azokat a gyermeki lélekre káros hatásúaknak ítéli, s vagy csak a következmények büntető hatalmát engedi érvényesülni, vagy még ezt is igyekszik kizárni. A természetes büntetés, mely a helytelen cselekedet következménye, igazságtalan. Kis vétségek súlyos és súlyos hibák esetleg semmi bűnhődéssel járnak. A gyermek ezeket sokszor nem is érzi szükségszerű következményeknek. Nevelő hatása csak akkor lesz, ha a nevelő gondoskodik az igazságos mérték érvényesüléséről és az valóban szükségképeni következmény. A mesterséges büntetés nem javít, hanem lelki rombolást végez, nevelt és nevelő közötti szeparáló hatása van, gyűlöletet fejleszt. Sok indok szól még a mesterséges büntetés alkalmazása ellen. A büntetést nem a megtorlás, hanem csak a nevelés szándéka indokolhatja. Ha szép szavai és beszélgetéssel nem is érhetünk el mindig javulást, de rossz hatásokat kizárunk. Mindezek dacára a nevelő sokszor kénytelen lemondani a nevelésről, hogy a fegyelmet fenntartsa, s büntetnie kell. *Nánay Béla* ismerteti a 10 éve fennálló szeghalmi reálgimnázium új úton járó nevelő-oktató munkáját. Megnyilvánul ez a szabadban való tanításban, a csoportmunkában, az iskolai múzeumban, a magyar dolgozatok témájában. Bevezették a lélektani vizsgálatokat. Ismerteti a „Diákalbumot“ és szerepét. A cserkész-nevelést felszabadítják az erős formalizmus és irányzat-nevelés alól. A falu ismeretét is céljai sorába állította az iskola tanári kara a helyszín tanulmányozásával. A folyóirat ezeken kívül sok kisebb hírt és ismertetést közöl.

Matzkó Gyula.

A Pädagogische Führer f. évi 6. számának említésre méltó közleményei a következők:

1. *M. Löwy: Montessori-iskolásgyermek és normál-iskolásgyermek* címmel összehasonlító lélektani tanulmányban számol be a címben jelzett tanulók különbségéről. Az összehasonlítás egyrészt a Fröbel-gyermekket végzett I—II. osztályos elemi iskolai tanulók, másrészt a Montessori-gyermekotthonot végzett I—II. osztályos elemi iskolai tanulók között történt. A kísérleti vizsgálatok nem összehasonlító intelligencia-vizsgálatok és tesztpróbák szerint folytak le, hanem inkább a gyermek iskolai magatartásának lélektani megfigyelése és kérdőív alkalmazása alapján szűrődtek le az eredmények.

A kérdőív (megfelelő magyarázattal kísérve) a gyermek értelmi, érzelmi és akarati megnyilvánulásaira vonatkozó 19 kérdést tartalmaz. A kérdések a következők:

Miért jársz iskolába?

Mit csinálsz legszívesebben az iskolában?

Mit játszol legszívesebben?

Milyen meséket, történeteket hallgatsz szívesen?

Tudsz te is egy történetet elbeszélni?

Félsz-e, ha magad vagy?

Szeretted azt megszerezni, ami a másé?

Bánt-e, ha másnak fájdalma van?

Szeretted-e az állatokat?

Van-e barátod (barátnőd)?

Miért szeretted barátodat?

Szívesen segítsz-e másokon?

Vannak osztálytársaid közt olyanok, akiket nem szívelsz?

Kik ezek? Miért nem szíveled őket?

Szívesen csinálod meg feladataidat?

A feladatok nehezek, vagy könnyűek?

Sok idő kell elvégzésükhöz?

Nem azt csinálnád inkább, ami neked tetszik?

Haragos vagy-e néha?

A kérdőív összeállítása igen szerencsés és kiváló nevelői érzékre vall. Csekély módosítással minden iskolafajban felhasználható.

A szerző 140 tanulóval végezte kísérleteit. Az eredményt a következő összefoglaló táblázat tünteti fel:

I. Értelem.

1. *Tanulási képesség:*
készségekben (írás és olvasás) és emlékezeti képességekben (számok és könyvnélküli szöveg) kitűnnek a Montessori-
gyermekek.

2. *Képzelet:*
mesék átélésében és megjelenítésében, illúziók alkotásában és utánozó játékokban

3. *Alkotó munka:*
a szlőjben és rajzolásban

kitűnnek a normáltanulók.

II. Érzelem.

1. *„Én“-érzelmek:*
félelem, harag, irigység
főleg a normáltanulók
nál.

2. *„Idegen“-érzelmek:*
részvét, segítőkészség, barátság
mindkét csoportban egyformán megnyilvánul.

III. Akarat.

1. *Munkára való akarat (munkakedv):*
nehéz és a gyermektől idegen feladat megoldására
csak a normáltanulók képesek.

2. *Akarati készség:*
az akarat spontaneitása különösen a Montessorigyermekeknél fordul elő.

3. *Alárendelés:*
engedelmesség, Jankéntes alárendelés
a normáltanulók jellemvonása.

IV. Közösség.

1. *Beleilleszkedés:*
a játék- és a munkaközösségbe,
csak a normáltanulóknál.

2. *A közösség elutasítása:*
mindkét csoportban előfordul.

Ezek az eredmények rendkívül érdekesek, értékesek és bizonyos mértékben meglepők. A táblázatból sok tekintetben a Montessori-pedagógia veresége olvasható ki. A mai német pedagógiai elmélkedés kimagasló egyénisége: *K. F. Sturm* is elutasítólag nyilatkozik a Montessori-iskoláról, és idegen szervnek tekinti a német köznevelésben. A Montessori-iskola itt közölt eredményei valóban nem egyeztethetők össze a nemzeti szociálista pedagógiával, de a mi nevelési eszményeinket sem elégítheti ki.

2. *E. Würtinger: Az agyagmunka és technikai alapja a polgári iskolában* c. cikke az agyagmunka négy főkérdésével foglalkozik; ezek: a szerszámok, az agyag előkészítése, a munka, a kész munkák kiégetése.

Pénz hiányában, vagy a takarékoság érdekében a legszükségesebb szerszámokat a tanulókkal lehet megcsináltatni.

Az agyag előkészítése a következőkép történik: A megkeményedett agyagot gyűszűnagyságú darabokra kell aprítani, azután deszkára szétrakni, hogy könnyen kiszáradjon. A tökéletesen kiszáradt agyagdarabokat vízbe kell tenni, hogy teljesen szétmáljanak. A következő napon a vizet le kell önteni, az agyagpépet 2–3 cm vastagon gipszlemezekre kenni, néhány óra múlva megdagasztani és ha valódi tartósságát megkapta,, az agyagtartályba kerül. Az agyagtartály egy zárható, bádoggal kibélelt láda, vagy könnyen hozzáférhető pincehelyiség. Egészen finom munkához csak iszapolt agyag használható, vagyis olyan, mely folyékony-pépes állapotban meg lett szitálva.

Az agyagmunka fokozatai: agyaglemezek készítése; agyaglemezek egymásmellé helyezése; agyaglemezek áttöréssel járó egybekapcsolása; nehezebb mintákat parpírból kell kivágni és sablonként használni; profilokat sablonnal kell előállítani; a fazekasmunkához egyszerű edényeket kell gipszbe önteni és formaként használni.

A tanuló minden vágya, hogy készítményei tartósak legyenek. Ezt a célt szolgálja a kiégetés. Ha az iskola székhelyén van fazekasműhely, akkor a kérdés könnyen oldható meg. Ellenkező esetben a kiégetés az iskolában végzendő. Egy kályhacső egyik végét egészen kis nyílásra kell összehajtani, a másik végét pedig elzárható lemezzel ellátni. Ebbe kerülnek a kiégetendő munkák. A tűzhelyben elhelyezett kályhacsőben két óra alatt készre égnek az agyagmunkák, s ezeket a tanulók kifetik.

3. Három polg. isk. tanár névtelenül közölt cikke: *A tantárgyak közös munkája és koncentrációja* hangsúlyozza, hogy a koncentráció régi didaktikai elv, amely valósággal didaktikai közhellyé lett, de a gyakorlatban nem egyéb üres jelszónál. A legtöbb iskolában a tanárok egymástól teljesen függetlenül készítik tanmenetüket, s így aligha lehet koncentrációról szó.

A szerzők a koncentrációs tanítást egy példával mutatják be. *Probléma: a középkori város.* A tanulók a középkori építészetről szerzett elméleti ismere-

teiket gyakorlatilag értékesítik. A város felépítéséhez szükséges a) erős alap; b) házak, templom; városháza (falak, tornyok, kapuk). A tanulók a problémába vágó képeket szemlélnék, várostervet készítenek, majd kartonból fölépítik a várost. Munkaközben méréstani formákkal dolgoznak. A várost fallal veszik körül, kívül pedig mezők, halmok, hegyek váltakoznak. Ebben a munkában négy tárgy tökéletes koncentrációja érvényesül: a történelem, mennyiségtan, rajz és kézimunka. Ugyanígy szellemben dolgozzák föl a lovagvárat és a cölöpfalut.

Kétségtelen, hogy ilyen tanítás szép és hasznos, de kérdés, hogy megéri-e a ráfordított időt. Igaz, hogy minden tanuló más-más munkát végez, mégis lehetetlennek látszik a problémának egy óra alatt való megoldása. Minden esetre gyakorlott osztály gyorsabb ütemben dolgozik.

Szántó Lőrinc.

Der Deutsche Volkserzieher. A f. évi 10. füzet az iskolai kirándulásoknak és utazásoknak van szentelve. Az új határ-problémák tragikus sorsközössége révén magyar részről is érdeklődésre tarthat számot Max Zummel „Politikai nevelés és iskolai utazás” c. cikke. Ebben megállapítja a szerző, hogy az iskolai utazás célja a tanulás, az élményszerzés. A helyesen vezetett utazás testi és szellemi munkát igényel, határozott magatartásra nevel és intuív szemléletre vezet. Az iskola szempontjából az utazás a legjobb nevelő eszköz. Felszabadítva a tanterem, az órabeosztás, a tenmenet merev bilincseitől; a nevelő mint egy bajtársi közösség vezetője lép a gyermekesereg élére, hogy közös erőfeszítéssel oldják meg a kitűzött feladatot, mely három területre terjed ki: testi gyarapodásra; jellemnevelésre és tudásközvetítésre. Beosztás, alárendelés, nélkülözés egy magasabb cél érdekében itt tanulható meg a legjobban. Az elemi iskola kisebb helyi kirándulásai már előkészítik a felsőbb osztályok nagyobb lélekzetű (8–10 napos) utazásait, melyek célja: a hazai föld megismerése. Ezeket tanmenetszerűen egy nagyobb egység végeztével kell megrendezni, s mindegyik utazásban politikai, gazdasági, néprajzi, közlekedési, földrajzi, kulturális és történeti szempontok szerint kell megfigyelni a nép küzdelmét a természettel. Az ember és földje a legbensőbb összefüggésben áll előttünk s látjuk a kötelességet, melyet a történelem reárótt a természettel, vagy más népekkel folytatott küzdelem terén. Ezeket az elveket egy Stettinből rendezett 8 osztályú elemi isk. kirándulás keretében a következő módon érvényesítették. Az osztály előzőleg a keleti némettség jelenlegi küzdelmét tanulta s itt leszögezték, hogy ezt a keleti német földet küzelemteljes munkával szereztek meg, ez a föld századok óta küzelem színhelye, ezért a határmentét a nép legjobbjaival kell betelepíteni, akik népiségük tudatos hordozói s végül a jelenkor jelszava: „Keletre német”, mert a haza földje szűk lett. — Ilyen előkészület után megszervezték az utazást, s kidolgozták a részletkérdéseket: mekkora a megteendő út; hol utaznak vasúton, hol gyalog; a fontosabb helységek, felszerelés, utiköltség. A felmerült nehézségeket türelemmel elhárították. A legfontosabb a belső szervezettség: a napirend, a feladatok kiosztása, a vezetés; alapelve a gyermekek minél nagyobb önállósága. Az osztály 6 csoportra, 3 szakaszra tagozódott ugyanennyi vezetővel; az egész élén az osztályvezető áll. Hosszabb ideig tartó táborozáskor a csoportoknak szabad mozgásuk volt, de a rendért a vezetők felelősek voltak. Napirend: reggeli torna, zászlókitűzés, nézelődés, a